Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Bitoriano Ansa Goenaga

Andoain, Gipuzkoa
(1930-2017)



Aurkibidea

Biografia



Andoaingo Upategi baserrian jaio zen. Gurasoak urnietarrak zituen: aita basoan idiekin garraioan ibiltzen zen; eta ama, esnea partitzen. Aitona-amonak ere ezagutu zituen; eta, hamabost senide izan baziren ere, hamahiru atera ziren bizirik. Gerra lehertu zen arte, mojetan ibili zen Andoainen, baina gero "La Salle"n sartu zuten. Maisuek, euskaldunak izanagatik, euskaraz hitzik ez zuten egiten, eta giro horretan ibili izan zen eskolan hamabi urte bete arte. Hamalau urterekin arrain-kaxak josten ibili zen zerrategi batean. Aitari ere idiekin laguntzen zion noiznahi eta arotz-tailer batean urtebete egin bazuen ere, fundizioan egin izan zuen lan hogeita hamar bat urtez. Andoainen bizi izan da beti.

Zintak

AND-007

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Ansa, Ainhoa
- **Data**: 2010-03-05
- **Iraupena**: 67 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Etxeberria, Idoia

Pasarteak

1. Urnietarako joera

- **Erref**: AND-007/003
- **Iraupena**: 0:02:53. **Hasi**: 00:00:34. **Bukatu**: 00:03:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Upategi etxean jaioa, Andoainen. Urnietatik gertu dago, eta hara ere asko

joaten ziren. Ama esnearekin joaten zen Donostiara, Urnietako autobusean; gero, trenean hasi ziren. "Holanda" deitzen zioten Urnietako geltokiari, esnedun asko igotzen zelako han.

2. Ama Andoaindik Donostiara, esnearekin

- **Erref**: AND-007/004
- **Iraupena**: 0:02:04. **Hasi**: 00:03:27. **Bukatu**: 00:05:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:
Zaldi-karroa zuten, eta Andoaingo geltokira eramaten zuten esnea. Donostian karreteroak egoten ziren zain, marmitak eramateko. Amak harategi batera eramaten zuen esnea, eta handik partitu. 07:30eko trenean joan, eta 11:00etarako itzultzen ziren.

3. Errota itxita, eta estraperloko irina

- **Erref**: AND-007/006
- **Iraupena**: 0:04:12. **Hasi**: 00:07:23. **Bukatu**: 00:11:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
13 senide ziren, eta jende asko etxean. Gerra ondorena gogorra izan zen. Andoainen errota prezintatu egin zuten. Estraperloko irina. Nafarroara joan zen anaia behin errotara, ingurukoak itxita zeudelako. Bidasoako trenean joan zen, Irundik Elizondo aldera. Garia ere ehotzen zuten.

4. Babarruna entregatu beharra

- **Erref**: AND-007/007
- **Iraupena**: 0:02:14. **Hasi**: 00:11:35. **Bukatu**: 00:13:49
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Gerra bukatu eta bi-hiru urtera hasi zen gosea. Babarruna eta artoa entregatu behar izaten zuten; batzuek erosi egin behar izaten zuten, entregatzeko. Arrautzak ere eraman behar zituzten. Babarruna saltzea ez zen libre.

5. Kaletarrak baserrira, janari bila

- **Erref**: AND-007/008
- **Iraupena**: 0:01:14. **Hasi**: 00:13:49. **Bukatu**: 00:15:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Kalean gose handiagoa pasa zuten. Txalekoarekin joaten ziren baserrira, babarrunez betetzeko, eta gabardina jarri gainetik.

6. Ogia erostea ere ez zen libre

- **Erref**: AND-007/009
- **Iraupena**: 0:02:31. **Hasi**: 00:15:03. **Bukatu**: 00:17:34
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
1952-1953 arte ogia erostea ere ez zen libre. Donostiara joaten zen lanera, 1949an. Errekarderak sal-erosketan ibiltzen ziren, eta ogia eramaten zuten trenean. Karabineroak agertuz gero, zakuak trenetik behera botatzen zituzten.

7. Estraperlokoa zen ia dena

- **Erref**: AND-007/011
- **Iraupena**: 0:03:31. **Hasi**: 00:17:46. **Bukatu**: 00:21:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Estraperloko olioa garesti zegoen. Nafarroatik harria ekartzen zuten kamioiek, eta harri tartean irina. Bizikletan joaten zen bera aurretik, guardia zibilik ote zen ikusteko.

8. Oliorik ezean, esnegaina

- **Erref**: AND-007/012
- **Iraupena**: 0:01:19. **Hasi**: 00:21:17. **Bukatu**: 00:22:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Oliorik ezean zer erabiltzen zuten janaria prestatzeko. Manteka, seboa eta esnegaina. Babarrunak esnegainarekin.

9. Aita idi parerarekin lanean

- **Erref**: AND-007/013
- **Iraupena**: 0:01:52. **Hasi**: 00:22:36. **Bukatu**: 00:24:28

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Familia handiak asko ziren garai hartan. Beraien baserria ez zen bereziki handia: 6-8 behi zituzten. Aita idiekin ibiltzen zen garraio lanetan, ikatzarekin eta egurrarekin. Goldetzera ere joaten zen inguruko baserrietara.

10. Baserriko tresnak

- **Erref**: AND-007/014
- **Iraupena**: 0:01:31. **Hasi**: 00:24:28. **Bukatu**: 00:25:59
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:
Baserriko tresnak. Laia ez zuten erabiltzen. Goldea, karramarroa, harria, rastra, besabia, marka...

11. Artoa eta babarruna ereiten

- **Erref**: AND-007/015
- **Iraupena**: 0:03:52. **Hasi**: 00:25:59. **Bukatu**: 00:29:51
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artoa

Laburpena:
Artoa ereiteko makinarik ez zuten erabiltzen. Lurra lehorregi egotea ez da aproposa. Gaueko ihintza ere ondo hartzen du artoak. Artoa eta babarruna batera. Nola ereiten zuten.

12. Hazien jaiotza

- **Erref**: AND-007/017
- **Iraupena**: 0:02:54. **Hasi**: 00:30:10. **Bukatu**: 00:33:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:
Haziak jaiotzea erditzeekin konparatzen du. Erein eta egun gutxira jaio behar duela dio, bestela gaizki ibiliko dela.

13. Arto landarearen lorea

- **Erref**: AND-007/018

- **Iraupena**: 0:03:30. **Hasi**: 00:33:04. **Bukatu**: 00:36:34
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artoa
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:
Arto landarearen lorea. Arto emeak eta arrak daude. Txurikina. Lorea kendu egiten zitzaion artoari, ganaduari emateko. Babarruna heltzeko, artoari orriak ("maizorriya") kentzen zitzaizkion, eta zintzilik jarri. Tontorra egin.

14. Artoaren urte garaia

- **Erref**: AND-007/019
- **Iraupena**: 0:02:44. **Hasi**: 00:36:34. **Bukatu**: 00:39:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artoa

Laburpena:
Artoa eta babarruna erein eta jasotzeko garaia noiz zen. Maiatzean biak erein, tontorra santiotan egin, babarruna bildu irailean, eta urrian-azaroan artoa bildu. Aletu egin behar zen gero; artoa ihartzeko moduak.

15. Artoa aletzeko garaia eta moduak

- **Erref**: AND-007/020
- **Iraupena**: 0:02:48. **Hasi**: 00:39:18. **Bukatu**: 00:42:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artoa

Laburpena:
Artoa zuritu eta aletxeko familiakoak moldatzen ziren, asko ziren eta. Auzolanean egiten zuten beste batzuek. Aitonak aletzen zituen gehienak, egurrezko mazoarekin jota. Aletzeko moduak.

16. Gari lanak

- **Erref**: AND-007/021
- **Iraupena**: 0:01:02. **Hasi**: 00:42:06. **Bukatu**: 00:43:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:
Gari lanak gerra ondorenean bueltatu ziren. Higitaiarekin ebaki, sortak egin eta metatu egiten zuten. Mandioan losak jarri, eta jo egiten zuten.

17. Gari lanak II

- **Erref**: AND-007/023
- **Iraupena**: 0:01:45. **Hasi**: 00:43:30. **Bukatu**: 00:45:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:
Gari alea garbitzeko eskuzko makinak izaten ziren. Lan zikina zen. "Mandioa" hitza nondik datorren: mando igoa. Bi solairuko ganbara zuten.

18. Ogia egiten zuen etxean

- **Erref**: AND-007/024
- **Iraupena**: 0:03:01. **Hasi**: 00:45:15. **Bukatu**: 00:48:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Ogia egiten zuten etxean, gerra ondorenean. Nola egiten zuen azaltzen du. Ur epelarekin legamia urtu, irina bota, masa egin, eta zapi batekin estaltzen zuen; harrotzen zenean, masa goxatu, forma eman eta labera. Ekonomikako labean egiten zuten.

19. Idiak eta uztarriak

- **Erref**: AND-007/025
- **Iraupena**: 0:03:23. **Hasi**: 00:48:16. **Bukatu**: 00:51:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Ekonomia eta industria » Lan-prozesuak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:
Sei-zazpi behi, idiak eta txekor batzuk zituzten. Bi-hiru uztarri zituzten. Mendirako uztarri estuagoa erabiltzen zuten, bidezidorretarako. Uztarria, kopetekoa, eriak, ubelak, kurteria, kabila, buru-larruak... Sokak egiteko modua.

20. Behiak eta txekorrak

- **Erref**: AND-007/026
- **Iraupena**: 0:03:53. **Hasi**: 00:51:39. **Bukatu**: 00:55:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Behi suitzarrak eta pinttoak zituzten, esne behiak. Arraza nahasketa zegoen. Txekorrak saldu egiten zituzten; aita ibiltzen zen horretan. Andoaingo hiltegira eramaten zituzten. Feriara ere joaten ziren, Hernanira. Tolosako feria. Oinez ibiltzen ziren. Kamioiak gasogenoarekin ibili ziren garai batean, gasolinarik ezean.

21. Gerraostean eskolan "Viva España"

- **Erref**: AND-007/028
- **Iraupena**: 0:02:44. **Hasi**: 00:56:10. **Bukatu**: 00:58:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak

Laburpena:
Eskolan mojetan ibili zen, ospitalean. Gerraostean La Sallen ibili zen. Dena erdaraz egiten zieten, euskaldunak izan arren. Besoa altxatuta "Viva España" kantatu behar. Francoren koadroa. Erdara umetatik entzun du.

22. Umetako jolasak

- **Erref**: AND-007/029
- **Iraupena**: 0:00:29. **Hasi**: 00:58:54. **Bukatu**: 00:59:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Umetako jolasak. Pilotan ibiltzen ziren mutikoak eta neskak txingoka eta sokasaltoan. Aparte ibiltzen ziren.

23. "Aldapeko sagarraren"

- **Erref**: AND-007/030
- **Iraupena**: 0:01:50. **Hasi**: 00:59:23. **Bukatu**: 01:01:13
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak
- Aisia » Kultura » Bertsolaritza

Laburpena:
Euskaraz kantatzen zutena, La Salleko fraideekin. "Aldapeko sagarraren"

aipatzen du, baita nola-hala kantatu ere. Bertso-paperak saltzen zituzten ferietan eta festetan. Erezotzun.

24. Arrain kaxak josten

- **Erref**: AND-007/031
- **Iraupena**: 0:03:01. **Hasi**: 01:01:13. **Bukatu**: 01:04:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lehorreko lanak » Lehorreko lanak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak
- Lanbideak

Laburpena:
14 urterekin hasi zen lanean, Andoainen, arrain kaxak josten. Pinu oholekin egiten ziren. Zerrategian egiten zituzten, Donostiara eta Hondarribira eramateko. Idiekin aitari laguntzen ere ibili zen. Osabaren aroztegian ere ibili zen, Donostian. Eraikuntzan eta fundizioan ibili da. Fundizioan 30 bat urte.

25. Erromerietara batera eta bestera

- **Erref**: AND-007/032
- **Iraupena**: 0:02:41. **Hasi**: 01:04:14. **Bukatu**: 01:06:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Erromerietara joaten zen, askotan bizikletan, jai arratsaldez. Goiburun soinua jotzen zuten, Urnietan. Neskei etxera lagundu bai, baina sexurik ez. Hori bai, dantza lotua libre zuten beraiek.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-04

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com